

Nr 547

Av herr From m. fl., om kartläggning av vattentillgångarna,
m. m.

(Lika lydande med motion nr 448 i Första kammaren)

Sverige är lyckligt lottat i avseende på vattenförekomster. Avrinningsmängden räknat per invånare innebär att vi ligger på tredje plats i Europa efter Norge och Island. Denna tillgång på vatten har ofta lett till ett punkttänkande med lokala anläggningar och små verksamhetsområden. Det har emellertid visat sig att vattenunderskott kan uppkomma i vissa landsdelar, vilket lett till genomförande av stora och långväga vattentransiteringar.

Den totala produktionen av vatten för industri- och hushållsbruk i Sverige uppgick år 1965 till 732 milj. m³ enligt statistik som upprättats för städernas kommunala vattenverk och andra samhällen med mer än 200 invånare. Vattenförbrukningen i Sveriges städer har ökat från 210 l per person och dygn år 1945 till 380 l 1965. Man räknar med en fördubbling av den totala förbrukningen fram till år 2000. Orsakerna till detta är ökad folkmängd, sanitär standardhöjning och större industriell förbrukning.

Bebyggelsens strukturförvandling och koncentration har också ändrat våra gynnsamma vattenförhållanden. Avlopp från vissa industrier och ökade närsaltutsläpp vållar bekymmer. Det är därför en absolut nödvändighet att planer upprättas över nuvarande och framtida vattenbehov samt över åtgärder som måste vidtas för skyddande av vattentillgångarna.

Det åligger statens naturvårdsverk enligt Kungl. Maj:ts instruktion § 3 att »upprätta översiktliga planer för vattenhushållning och samordna åtgärder för vattenförsörjning och avlopp». Det är naturligt att stora svårigheter uppstår vid försök att kartlägga landets vattentillgångar. Vattenbehoven är också av mycket skiftande karaktär. En viktig faktor är uppskattningen av nettoförbrukningen, dvs. skillnaden mellan mängden ingångsvatten och mängden utsläppsvatten. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har upprättat en prognos över denna vattenförbrukning. Enligt denna skulle dagens vattenbehov uppgå till totalt fem milj. m³ per år, varav för industrin ca fyra milj. m³. År 1990 skulle motsvarande behov uppskattningsvis uppgå till åtta resp. sex milj. m³.

Regionala kartläggningar av vattentillgångarna har under senare år kunnat ske i icke obetydlig omfattning genom insatser från olika håll. Ett stort antal sådana undersökningar och utredningar har verkställts sedan 1958, delvis bekostade med statsbidrag. Flera har berört såväl vattenförsörjning som avloppsplanering. Några har omfattat större områden såsom

t. ex. Mälarens avrinningsområde, Stockholm-Uppsala-regionen, Vänern, Vättern, Kalmar-Öland-regionen, Kristianstads län, Storgöteborg. I betänkan- det »Skånes och Hallands vattenförsörjning» (SOU 1965:8) lämnas en redogörelse för problemen i sydvästra Sverige.

Sveriges geologiska undersökning har börjat att upprätta ett riksomfattande brunnsarkiv för att få fram ett överskådligt datamaterial för grundvattentäkter. Men grundvattentillgångarna hotas dels av den sjunkande grundvattennivån, dels av de alltmer tilltagande riskerna för förorening av grundvattnet. Så är fallet t. ex. på en hel del slättbygdsområden, där de naturliga reningsanläggningarna för ytvattnet — grusåsarna — helt eller delvis försvunnit på grund av grusexploateringen. På vissa håll har slätten blivit som ett säll, där det finns stora risker att det förorenade ytvattnet från vägdiken, oskyddade ensilageanläggningar, större kreatursbesättningar m. m. rinner direkt ned i grundvattenbeståndet. Särskild uppmärksamhet måste ägnas risken för oljeförorening. Vattenbehovet för tätorterna tillgodoses f. n. med ytvatten till 60 % och med grundvatten till 40 %. Glesbebyggelsen använder praktiskt taget endast grundvatten.

Behov föreligger alltså av en riksomfattande kartläggning av vattentillgångarna avseende såväl de hydrologiska som fysikalisk-kemiska, biologiska och bakteriologiska förhållandena.

Bättre kännedom behövs om kustvattnen och de större insjöarnas hydraulik särskilt i fråga om spridnings- och omsättningsfenomen. I genomsnitt har vattnet i sjöarna en teoretisk uppehållstid på fyra år. Variationerna är dock betydande. I Mälaren räknar man med tre år men i Vättern med 60 år. Det innebär att en föroreningseffekt kan få en mycket varaktig karaktär i ett vatten med lång omsättningstid, t. ex. Vättern.

För att kunna planera för vattentillgångarnas ändamålsenliga utnyttjande måste vattenbehoven kunna bedömas. Kraven på åtgärder för skyddet av vattentillgångarna har i och med de ökade föroreningsmängderna undan för undan fått skärpas. En forskning inom detta område är av grundläggande betydelse för vattenvårdsplaneringen.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en riksomfattande kartläggning av vattentillgångarna och planering av deras ändamålsenliga utnyttjande i förening med kraftiga åtgärder till skydd mot ytterligare föroreningar.

Stockholm den 25 januari 1968

G. From (fp)

Erik Tobé (fp)

Sören Norrby (fp)

Mac P. Hamrin (fp)

Olle Westberg (fp)

i Kalmar